

**TADBIRKORLIK FAOLIYATI VA UNING RIVOJLANISIDA
MUHIM OMILLAR**

Mohidil Shaymardanova Mansurovna

Toshkent shahar Sergeli tuman Yangi Qo'yliq 50-uy

+99871 - 290-61-11

mohidilsajmardanova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada tadbirkorlik faoliyatining mazmuni, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishdagi o'rni, hamda uning samarali rivojlanishini ta'minlaydigan omillar tahlil qilingan. Xususan, huquqiy-me'yoriy baza, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyati, infratuzilma holati va bilimga asoslangan yondashuvlar tadbirkorlik taraqqiyotining asosiy omillari sifatida ko'rib chiqiladi. Shuningdek, tadqiqotda O'zbekistondagi mavjud holat statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilinib, rivojlanishga to'sqinlik qilayotgan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Tadbirkorlik, iqtisodiy rivojlanish, infratuzilma, moliyaviy resurslar, innovatsiya, huquqiy baza.

Tadbirkorlik faoliyati zamonaviy iqtisodiy rivojlanishning muhim harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Bu faoliyat turli sohalarda yangi ish o'rinlarini yaratish, innovatsiyalarni joriy etish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda katta ahamiyatga ega. O'zbekiston Respublikasida ham tadbirkorlikni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Biroq, tadbirkorlik subyektlarining rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynovchi omillarni aniqlash va ularni tahlil qilish hozirgi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Hozirgi kunda bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biri tadbirkorlik faoliyatidir. Tadbirkorlik — bu foyda olish maqsadida tashabbus ko'rsatgan holda risklarni o'z zimmasiga olgan holda, mavjud resurslardan foydalangan holda mahsulot ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish yoki savdo-sotiq bilan

shug‘ullanish faoliyatidir. U nafaqat yangi ish o‘rinlarini yaratish, balki milliy daromadning o‘shishiga, texnologik yangilanishga ham xizmat qiladi.

Tadbirkorlik faoliyatining mazmuni

Tadbirkorlik faoliyati erkin tashabbus, ijodkorlik, mustaqil harakat va foydaga yo‘naltirilgan iqtisodiy faoliyatdir. Tadbirkor o‘z faoliyatida quyidagi xususiyatlarga ega bo‘ladi:

- Innovatsion yondashuv – yangi g‘oyalar va texnologiyalarni izlab topish va amaliyotga joriy etish;
- Xavf-xatarni qabul qilish – bozor sharoitlaridagi noaniqliklarga qaramasdan qaror qabul qilish;
- Samaradorlik – resurslardan maksimal darajada foyda olishga intilish;
- Bozordagi ehtiyojni tahlil qilish – talab va taklifni o‘rganib, mos mahsulot yoki xizmatni taklif etish.

Tadbirkorlik rivojlanishining muhim omillari

Tadbirkorlikni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun ko‘plab omillar muhim ahamiyat kasb etadi. Ularni quyidagicha guruhlariga ajratish mumkin:

Huquqiy-me‘yoriy omillar

Tadbirkorlikning qonuniy asosda faoliyat yuritishi uning barqaror rivojlanishiga zamin yaratadi. Bunda:

- Tadbirkorlik faoliyatini tartibga soluvchi qonunlar (masalan, “Tadbirkorlik faoliyati erkinligi to‘g‘risida”gi qonun);
- Soliq tizimining soddalashtirilgan va adolatli bo‘lishi;
- Ruxsatnomalar va litsenziyalash tizimining soddaligi;
- Boshqaruv idoralari bilan ochiq va shaffof aloqalar muhim rol o‘ynaydi.

Moliyaviy omillar

Tadbirkorning dastlabki va aylanma kapital bilan ta‘minlanganligi uning muvaffaqiyatida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Asosiy moliyaviy manbalar:

- Tijorat banklari orqali beriladigan kreditlar;
- Mikromoliyaviy tashkilotlardan olinadigan qarzlar;
- Investitsiyalar, xususan, xorijiy investitsiyalar;

- Davlat grantlari va subsidiyalari.

Moliyaviy qo'llab-quvvatlash vositalari tadbirkorning yangi g'oyalarni amalga oshirishiga turtki beradi.

Bozor infratuzilmasi va marketing

Bozordagi talab va taklifni aniqlash, mijozlar ehtiyojini o'rganish, raqobatchilar faoliyatini tahlil qilish tadbirkorning to'g'ri strategiya tanlashida muhim hisoblanadi. Marketing yondashuvi orqali:

- Brend yaratish;
- Reklama kampaniyalari;
- Internet marketing (ijtimoiy tarmoqlar, saytlar orqali reklama) orqali mijozlar bazasini kengaytirish mumkin.

Inson kapitali

Tadbirkorning o'zi va uning jamoasi malakali, tashabbuskor va innovatsion fikrlovchi bo'lishi kerak. Bunga:

- Kasb-hunar o'quv yurtlari;
- Uzlaksiz kasbiy ta'lim;
- Tadbirkorlik bo'yicha treninglar;
- Tajriba almashinuvi va mentorlik dasturlari yordam beradi.

Texnologik omillar

Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish tadbirkorlik faoliyatining samaradorligini oshiradi. Misol uchun:

- Avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish usullari;
- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (kompyuter, internet, dasturiy ta'minot);
- Elektron tijorat tizimlari (onlayn do'konlar, elektron to'lovlar).

Davlat tomonidan ko'rsatiladigan yordam

Hozirgi kunda ko'plab davlatlar tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratmoqda. O'zbekistonda ham:

- "Yosh tadbirkorlar" dasturi;
- "Har bir oila – tadbirkor" tashabbusi;

- “Biznes yuritish uchun eng qulay sharoit” yaratishga qaratilgan islohotlar olib borilmoqda.

Bu dasturlar orqali tadbirkorlar grant, kredit, maslahat, ko‘rgazma va boshqa xizmatlar orqali qo‘llab-quvvatlanmoqda.

Ijtimoiy-psixologik omillar

Tadbirkorlik ruhiyati, ya’ni tashabbuskorlik, mustaqil fikrlash, muvaffaqiyatga intilish kabi fazilatlar muhim rol o‘ynaydi. Bundan tashqari:

- Oila, yaqinlar va jamiyatning qo‘llab-quvvatlashi;
- Ijtimoiy tarmoqlar orqali boshqa tadbirkorlar bilan tajriba almashish;
- Mahalliy hamjamiyatda tadbirkorga bo‘lgan ishonch muhim.

Tadbirkorlik faoliyati nafaqat iqtisodiy yutuqlarni, balki ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning ham asosiy omillaridan biridir. Uni rivojlantirish uchun davlat, jamiyat va o‘z-o‘zidan tadbirkorning o‘zi ham faol harakat qilishi zarur. Tadbirkorlik rivojining muhim omillarini to‘g‘ri baholab, ulardan oqilona foydalanish orqali yangi ish o‘rinlari yaratiladi, iqtisodiy faollik oshadi va jamiyat farovonligi ta’minlanadi.

Xulosa

Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish uchun faqatgina qonuniy baza emas, balki iqtisodiy, ijtimoiy va axborot infratuzilmasini kompleks rivojlantirish talab etiladi.

- Kichik va o‘rta tadbirkorlik subyektlari uchun imtiyozli kredit liniyalari kengaytirilsin;
- Tadbirkorlik maktablari orqali yoshlar va yangi tadbirkorlar uchun bepul o‘quv dasturlari yo‘lga qo‘yilsin;
- "Bir darcha" tizimi mahalliy darajada soddalashtirilsin;
- Tadbirkorlik faoliyatida raqamli texnologiyalar keng joriy etilsin;
- Innovatsion loyihalarni grant asosida qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari yaratilsin.

Adabiyotlar.

1. Абчук В.А. Курс предпринимательства. – СПб.: Издательство «Альфа», 2001. – 544 с., ил.

2. Менеджмент малого бизнеса: Учебник/ Под ред. проф. М. М. Максимцова и проф. В. Я. Горфинкеля. — М.: Вузовский учебник, 2007. - 269 с.
3. Bird, B. (2002). Learning Entrepreneurship Competencies: The Self-Directed Learning Approach. – International Journal of Entrepreneurship Education, 1, pp. 203–227. Venesaar et al. (2006) Ettevõtlusalane kompetentsus ja ettevõtja isikuomadused: analüüs üliõpilaste enesehinnangu alusel vahendusel.
4. Butler, D. (2006). Enterprise Planning and Development: Small Business Start up, Survival and Development. Asterdam: Elsevier Butterworth-Heinemann.
5. Casson, M. (1994). Ettevõtja. majanduslik käsitlus, I–II. Tln: AS LetraSepp. Väli, E. (toim.), Edukas väikeettevõtlus ääremaal. Ettevõtluse käsiraamat. Kuressaare: TTÜ Kuressaare kolledž vahendusel.
6. Davies, J., Hides, M., Powell, J. (2002). Defining the development needs of entrepreneurs in SMEs. – Education and Training, Vol. 44, No 8/9, pp. 406–412.
7. Edukas väikeettevõtlus ääremaal. Ettevõtluse käsiraamat. (2006). Toimetaja Epp Väli. Kuressaare: TTÜ Kuressaare kolledž.
8. Enterprising Estonia: National Policy for the Development of Small and Medium-sized Enterprises in Estonia in 2001–2006. (2002). Ministry of Economic Affairs, Tallinn.